



ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 14, Sayı: 178, Temmuz 2026, s. 416-431

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.94800>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
7.06.2026

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.07.2026

Orkun TARLANOĞLU

Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı,
Doğu Akdeniz 100/2000 Programı
orkun.tarlanoglu@ogr.sakarya.edu.tr
Orcid: 0000-0001-7303-0946

SİYASAL KÜLTÜR VE YURTSEVERLİK KAVRAMLARININ SURIYELİ GÖÇMENLER EKSENİNDE İNCELENMESİ

Öz

Bireylerin ve toplumların yaşayışı, kültürü, tarihsel geçmişi gibi birçok faktörü içinde barındıran siyasal kültür kavramı devletlerin de kendini tanımlama ve politika üretmelerinde önemli bir olgu olarak tanımlanabilir. Devlet kendi kimliklerinin inşa edilmesi sürecinde çok uzun dönemleri kapsayacak şekilde oluşan siyasal kültürlerini de vurgulamaktadır. Bu bağlamda her toplumun kendine has birer siyasal kültüre sahip olduğu gibi devletler de tıpkı himayesi altında bulundurduğu toplumlar gibi siyasal kültüre sahiptir. Her toplum için ortak bir siyasal kültürün var olmadığı gibi bütün devletler de bu farklı siyasal kültürler ekseninde politikalarını şekillendirmektedir. Bu minvalde çalışmanın üzerine yoğunlaştığı Türk siyasal kültürü de çeşitli parametreler üzerinde konumlanmıştır. Türkiye'nin temel olarak güvenlik eksenli bir siyasal kültüre haiz olduğu bilinmekle beraber vatandaş da devlet eksenli ve devletin kutsandığı bir siyasal kültüre sahiptir. Bu bağlamda çalışmada Türk siyasal kültüründe devlet merkezli bir yurtsever anlayışın kabul gördüğüne dair çıkarımın yapılması amaçlanmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise yurtseverlik üzerine şekillenen Türk siyasal kültüründe Suriyeli göçmenlere yönelik yaklaşımın da insani boyutları

barındırmakla beraber yine devlet merkezli bir güvenlik anlayışıyla şekillendiğine dair izlenimin aktarılması amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Göçmen, Milliyetçilik, Siyasal Kültür, Yurtseverlik.

ANALYSING THE CONCEPTS OF POLITICAL CULTURE AND PATRIOTISM IN THE CONTEXT OF SYRIAN IMMIGRANTS

Abstract

The concept of political culture, which includes many factors such as the life, culture and historical background of individuals and societies, can be defined as an important phenomenon in the self-definition and policy-making of states. In the process of constructing their own identities, the state also emphasises its political cultures that have been formed over a very long period. In this context, just as every society has its own political culture, states have a political culture just like the societies under their auspices. Just as there is no common political culture for every society, all states shape their policies on the axis of these different political cultures. In this respect, the Turkish political culture, on which this study focuses, is also positioned on various parameters. While it is known that the state has a security-oriented political culture, citizens also have a state-oriented political culture in which the state is sacred. In this context, the study aims to infer that a state-centered patriotic understanding is accepted in Turkish political culture. In the last part of the study, it is aimed to convey the impression that the approach towards Syrian migrants in the Turkish political culture, which is shaped on patriotism, is also shaped by a state-centered security understanding, although it contains humanitarian dimensions.

Keywords: Immigrant, Nationalism, Political Culture, Patriotism.

GİRİŞ

Bireyler ve toplumlar gelişim ve değişime yatkın nitelikler barındırması hasebiyle daima incelemeye değer özne statüsünde kabul görmektedir. Toplumlar ekonomik, sosyal, siyasi ve askeri olmak üzere birçok alanda aktif biçimde rol almaktadır. Bu bağlamda toplumlar söz konusu alanlarda meydana gelen gelişmelerin hem öznesi konumuna yükselmekte hem de bu alanlardaki gelişmelerden aynı oranda etkilenmektedir. Bahsi geçen bilgiler ışığında bireyin yaşamına etki eden önemli olgulardan birisi de siyasal kültür kavramıdır. Siyasal kültür, içerisinde etnik, dilsel veya kültürel olmak üzere birçok faktörü barındırmaktadır.

Siyasal kültürü etkileyen faktörlerin başında yurtseverlik ve milliyetçilik gibi iki temel kavram gelmektedir. Yurtseverlik ve milliyetçilik kavramlarının genellikle aynı anlamı ifade edecek şekilde birbiri yerine kullanılması ayrıca dikkat çeken bir unsurdur. Ancak bahsi geçen iki kavramın birbirinden farklı içeriklere sahip olduğu temel bir gerçeklik olarak durmaktadır. Nitekim yurtseverlik kavramı daha bütünleştirici bir söylem etrafında şekillenirken milliyetçilik kavramı ise daha çok öteki olgusunu ön planda tutmakta ve toplumun sahip olduğu ortak özelliklere ek olarak yine toplum içindeki farklılıklara da odaklanmaktadır.

Bahsi geçen kavramlara dayanarak Suriyeli göçmenler ekseninde Türk siyasal kültürün mevcut yapısı analiz edilmektedir. Söz konusu analiz yapılırken, Türk siyasal kültüründe devlet ile toplumun kendisine yönelen problemlere dair yaklaşımının tam bir uyumluluk içerdiği

çıkarmasına dayanarak ilgili yaklaşımın benimsenmesinde yurtseverlik anlayışının etkili olup olmadığına dair araştırma sorusuna cevap aranmıştır. Çalışmada araştırma sorusu cevaplanırken Suriyeli göçmenlere yönelik hem devlet hem de toplum nezdinde benimsenen tutum ele alınmıştır. Buna ek olarak çalışmada, Türkiye'ye yönelen kitlesel göç dalgasının toplum nezdinde ve devlet nazarında nasıl ele alındığına dair çıkarımlar yapılmaktadır. Bu bağlamda çalışmada aktarıldığı üzere Suriyeli göçmenlere yönelik kimi zaman negatif yapıda tekil örnekler yaşanmış olsa da hem devlet politikasının hem de toplum davranışlarının genel anlamda insani bir yaklaşım ve iyi niyetle inşa edildiği çıkarımı yer almaktadır. Bu bağlamda zaman zaman mikro ölçekte çeşitli olaylar yaşansa da krize yönelik insani tutumu her zaman önceliklendirmiştir.

Yukarıda aktarılan varsayımı temellendirebilmek adına çalışmada geçici koruma yönetmeliği kapsamında misafir edilen Suriyeliler sayısal olarak ele alınmış ve ekonomik faktörler başta olmak üzere yaşanan çeşitli problemlere rağmen güvenlik yaklaşımına ek olarak insani tutumun temel alındığı çıkarımında bulunulmuştur. Bahsi geçen çıkarımları somut bir zemine oturtabilmek adına çalışmada literatür tarama ve vaka incelemesi yönteminin kullanımı tercih edilmiştir. Bu bağlamda çalışmada ilk olarak siyasal kültür kavramı incelenmiş, ardından Türk siyasal kültürüne dair çıkarımlarda bulunulmuştur. Bu kavramın şekillenmesinde etkili olan yurtseverlik ve milliyetçilik kavramına yönelik açıklamalar yapılmış ve son olarak Türkiye'de yer alan Suriyeliler özelinde Türk siyasal kültüründeki devlet merkezli fakat insani tutumun genel kabul gördüğü çıkarımında bulunulmuştur.

Siyasal Kültür

Toplumsal yapı; siyasi politikalar, hukuk sistemi, ekonomik göstergeler, eğitim anlayışı ve kültürel dinamikler gibi birçok parametreden doğrudan etkilenmektedir. Bahsi geçen bu değişkenler, devletin resmi kurumlarının düzenli ve efektif bir biçimde işleyebilmesi adına önemli bir yere sahiptir. Çalışmanın inceleme alanlarından biri olan siyasal kültür kavramı da bu parametrelerin uzun yıllar süreklilik arz edecek şekilde uygulanması neticesinde toplumsal hafızada kendine yer edinmesi olarak tanımlanabilir.

Siyasal kültür, norm değerleri ve inanç eksenli davranışların siyaset mekanizmasına yönlendirilmesiyle oluşmaktadır (Turan, 1986: 463). Ayrıca siyasal kültür, birey ve toplumun bağlı bulunduğu devlete yönelik yaklaşımlarını belirgin hale getiren özelliğe sahiptir (Öztekin, 2010: 237). Bu bağlamda siyasal kültürün bireylerin siyasete yönelik bakış açısını tanımlama noktasında temel teşkil ettiği ifade edilebilir (Almond, 1956: 396). Siyasal kültür, yalnız bireyi veya toplumu odak noktası haline getirmemektedir. Ayrıca bireyi, parçası olduğu toplumun temel yapı taşı olarak görmekte ancak toplumdaki bireylerin karakterlerini birbirinden bağımsız şekilde de ele almaktadır (Richard, 2000: 247). Böylece siyasal erkin bütün toplum tarafından paylaşılması gerektiği düşüncesi de ön plana çıkmaktadır (Olick ve Omeltchenko, 2008: 300).

Siyasal kültür kavramına yönelik çıkarımlar yapılırken bireylerin siyaset mekanizmasına bakış açılarının oluşmasında günlük yaşantılarında edindikleri tecrübelerin belirleyici olduğu gerçeği unutulmamalıdır (Berger vd., 1974: 18). Nitekim bireylerin elde ettiği tecrübe, siyasi, tarihi, ekonomik, kültürel ve sosyal edinimler üzerine inşa edilmekle beraber kitle iletişim araçlarının da etkisiyle toplumun diğer fertlerine aktarılmaktadır (Erdiç, 2016: 98). Teknolojik gelişime bağlı olarak makineleşme ve seri üretimin yaygınlaşması, sanayileşmeyle beraber, insanların şehirlerde ikamet etmeyi tercih etmesi, okuma yazma oranının artması ve nihayetinde kitle iletişim araçları ile beraber sosyal medyanın her geçen gün daha fazla kullanıcıya hitap

etmesi yani diğer bir deyişle günlük yaşamın önemli bir nüvesi haline gelmesi sırasıyla siyasal kültürü biçimlendiren faktörler olarak değerlendirilebilir (Ward, 1963: 570).

Siyasal kültürün oluşumunda, bireylerin mensubu olduğu ve aidiyet hissettiği milletin tarihsel geçmişi de önemli bir rol oynamaktadır (Erden, 2023: 178). Siyasal kültürün birer nesnesi olan siyasal tutum ve yönelimler, siyasal bir eylemi temel alan ve onu önceliklendiren ön eğilimlerdir. Gelenekler, tarihsel hafızalar, motivasyonlar, normlar, duygular ve semboller bu yönelimleri belirlemekte ve etkilemektedir (Kavanagh, 1972: 11). Bu bağlamda askeri zaferler, mitler, kaybedilen savaşlar nedeniyle oluşan tarihsel travmalar siyasal kültürün oluşumunda rol oynamaktadır. Evrensel bir şekilde dünya üzerindeki bütün milletler ve devletlere yönelik geçerliliği olan bu varsayım, Türkiye için de geçerliliğini korumaktadır. Nitekim, ulusal bir Türk devleti fikriyle kurulan Türkiye’de, seküler anlayışın etkisiyle herhangi bir etnik veya dinsel farklılığa yönelik yaklaşımlar reddedilmekle beraber, kudret sahibi bir Türk ulusal kimliğinin inşa edilmesi amacıyla otoriter, güçlü bir devletin varlığı vazgeçilmez bir hedef olarak görülmektedir. Bunun tabii bir yansıması olarak bireysel hakların, devletin çıkarları ile uyumlu bir bütünlük içermediği durumlarda ihmal edileceği fikrinin de yaygın görüş olduğu ifade edilebilir (Grigoriadis, 2009: 22).

Türkiye’de devlet mekanizması genel anlamda, ekonomik kalkınma, kültürel gelişim, özgürlüklerin sağlanması, huzur ve güvenliği temin etme gibi çeşitli misyonlarla hareket etmektedir. Seküler bir ulus-devlet inşasıyla beraber din eksenli yönetim anlayışının yerini milliyetçi ideolojilerin aldığı bu ideolojik yaklaşımla beraber devlet ve devleti önceliklendiren fikirler birbirine eklemlenmiştir. Toplamların belirli bir olgunlukla ve mantık çerçevesinde ulaştığı fikir ve düşünceler olarak tanımlayabileceğimiz ideolojilerin kültüre göre geçici fakat daha akılcı olduğu ifade edilebilir.

Toplumsal problemlerin çözümüne yönelik atılan adımların yansıması olan ideolojiler, söz konusu problemlerin süreç içinde farklılaşması ve kabuk değiştirmesiyle beraber ya tamamen yok olmakta ya da içerikleri değişmektedir. Kitlelerin bilinçli bir şekilde gerçekleştirdiği eylemlere zemin hazırlayan ideolojilere karşılık kültür inşası toplum tarafından bilinçli faaliyetler ya da bilinçsiz eylemler vesilesiyle inşa edilmektedir. Bu bağlamda uzun bir sürece yayılan davranışlar neticesinde oluşan siyasal kültürle ideoloji arasında karşılıklı bir etkileşim bulunmakla beraber siyasal kültürün ideoloji üzerindeki etkisi daha baskın ve daha belirleyicidir (Sitembölükbaşı, 1997: 262).

Siyasal kültürün ideoloji üzerindeki hegemonyasının bir yansıması olarak daima devlet kontrolünde bir ekonomik ve kültürel hayatın inşa edilmesi öngörülmüştür. Bu durum, siyasal erki baskın hale getiren, millet-devlet, halk-hükümet, toplum-siyasal iktidar bütünleşmesiyle şekillenen yaklaşımın bir nevi dışa vurumudur (Parla, 1991: 185-186). Söz konusu yaklaşım, Türk siyasal kültürünün otoriter özelliklere sahip olmasının yanında milliyetçi fikirlerle inşa edilmesine zemin hazırlamıştır (Kabasakal ve Zehra, 2019: 310). İlgili anlayış çerçevesinde Türkiye’de devlet kendine merkezi bir yer edinmiş ve siyasetin de bu minvalde oluşması noktasında yönlendirici bir rol oynamıştır. Sahip olduğu dinsel ve milliyetçi yapıyla beraber siyasal kültür üzerinde tam hakimiyet kuran devlet, halk nezdinde kendisine itaat edilen, eleştiriden muaf, sorgulanamaz bir statüye erişmiştir (Akgün, 2008: 12-13). Bu çıkarım neticesinde, toplum adına doğru karar verecek yegane otorite olarak görülen devlet anlayışı, siyasal kültürde yerini sağlamlaştırmıştır (Erdenir, 2014: 89).

Türkiye’de siyasal kültürün bir diğer kendine has özelliği de farklılıklara yönelik çoğulcu ve bütüncül yaklaşımın bulunmamasıdır. Bilhassa farklı dinsel, kültürel ve etnik kimlikleri yok sayan tutum ve davranışlarla şekillendirilen siyasal kültür, asimile edici bir karakter barındırmaktadır (Erden, 2023: 187). Çok renkli olarak nitelendirilebileceğimiz çoğulcu-demokratik görünüme sahip olan toplumun bu yapısını reddeden siyasal kültür yaklaşımı, farklı etnik, dinsel ve kültürel topluluklara mesafeli bir tutumu beraberinde getirmektedir (Kabasakal, 2019). Türkiye’de ikamet eden Alevi vatandaşların dini inanç ve ritüellerini gerçekleştirdiği Cem evlerine resmi statüsü tanınmaması bahsi geçen davranışın basit bir yansıması olarak kabul edilebilir. Bu bağlamda toplumsal ve siyasal hoşgörüsüzlüğün güç kazanması, sivil toplum faaliyetlerini kısıtlamakta ve demokrasinin vazgeçilmez bileşenlerinden olan aykırı görüşlere saygı, farklılıklara tahammül ve muhalefete hoşgörü içinde yaklaşmayı da engellemektedir (Kalaycıoğlu, 2008: 274). Oysaki siyasal kültürün içerisinde varlığını muhafaza eden inançlar, ritüeller, gelenek ve görenekler ile kültürel faktörler siyasal kültürle karşılıklı etkileşim halindedir (Valenzuela, 2004: 5).

Türkiye’de devletin en güçlü otorite olmasına yönelik fikriyat, gerek halk gerekse de elit gruplar tarafından siyasal kültürün önemli bir unsuru olarak kabul görmektedir (Özbudun, 2007: 11, 13). Türkiye, kadim bir tarihe ve kısa sayılamayacak bir demokrasi geçmişine sahip olmasına rağmen demokratik gelişimi tam anlamıyla sağlayamamakla beraber otoriter yaklaşımları da içinde barındırmaktadır. Yaşanan bu paradoksun temel nedeninin uzlaşmacı siyasi kültür noksanlığı olduğu ifade edilebilir (Şahin, 2014: 59). Türkiye, sahip olduğu bu özellikleri nedeniyle, bireylerin önceliklendirildiği Batı dünyasından farklı bir siyasal kültüre de sahiptir.

Türk siyasal kültürüne yönelik üzerinde durulması gereken iki husus daha bulunmaktadır. İlk olarak, devletin her türlü konuda yönlendirici kimliğe sahip olması, ikincisi de toplumun içinde bulunan bu siyasal sistem nedeniyle pasif, içe kapalı ve siyaset dışı kalmasıdır. Bu bilgiler ışığında, Türk toplumunun devlete ekseriyetle uyruklu ve aidiyet hissiyatıyla bağlanma karakterine sahip olduğu ifade edilebilir (Özdemir, 2018: 63). Söz konusu karakter, devlet-millet bütünleşmesinin oluşmasında önemli bir yer tutarken, ayrıca devlete ve otoriteye biat etme gibi siyasal kültürümüzün önemli bir özelliğini güçlendirmekte ve siyasette hiyerarşik bir yapının doğmasına neden olmaktadır. Bunun bir yansıması olarak yönetenler ve yönetilenler arasında, güçlü bir sosyal hiyerarşiye dayanan siyasal kültür anlayışı oluşmuştur (Gencer, 2003: 99-100). Aktarılan bilgiler ışığında önceliğin daima devlete ait olduğu fikriyle inşa edilen Türk siyasal kültüründe, toplumun güvenliğini hem ülke sınırları içinde hem de ülke sınırları dışında koruyan tek mekanizmanın yine devlet olarak kabul gördüğü çıkarımı geçerlilik kazanmaktadır. Bu durum, Türkiye’nin güvenlik eksenli politikaları her an önceliklendirmesine dair geçerli bir açıklama sunmaktadır.

Toplumsal düzenin bozulacağı ve güvenliğin sarsılacağı korkusu, hem ülke içinden olası tehditleri hem de dışarıdan yönelen olası problemleri bertaraf etmeye yönelik siyasal söylemlerin geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır. Yine bu doğrultuda politikaların üretilmesini zorunlu kılmaktadır. Güvenlik problemine neden olan aktörler ve problem teşkil eden konular değişse dahi sürekli bir tehdit algısının var olduğuna dayanan anlayış, Türk siyasal kültüründe vazgeçilmez bir unsur olarak görülmektedir. Bu durum, bir bakıma sonsuz bir güvensizlik döngüsü üzerine inşa edilen siyasal kültürün inşa edilme nedenini teşkil etmektedir.

Türk siyasal hayatı incelendiğinde güvenlik olgusunun ne denli öneme sahip olduğu net bir şekilde görülmektedir. Cumhuriyet'in kurulmasıyla beraber sınırların korunması ve devletin olası bir dış müdahaleye karşı güçlü bir yapıya kavuşturulması önceliklendirilmiştir. Bu bağlamda Balkan Antantı¹ ve Sadabat Paktı² gibi bölgesel girişimlere önem verilmiştir. Türkiye, bir yandan da Sovyetler Birliği'ne karşı kendi güvenliğini sağlayabilmek adına Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (NATO) 18 Şubat 1952 tarihinde üye olmuştur. Dış politikasını güvenlik minvalinde inşa eden Türkiye, iç politikasında da aynı tutumu sürdürmektedir. Bu yaklaşımın bir yansıması olarak ayrılıkçı hareketlere yönelik kararlı ve ülke bütünlüğünü korumaya yönelik adımlar da atılmıştır. Latin Amerika'daki devrimci hareketler ve Küba'da gerçekleştirilen 1959 Devrimi'nin bir yansıması olarak Türkiye'de öğrenci eylemleri ve sol hareketlerin hız kazanması ve bu eylemlerin sonlandırılması adına 12 Eylül 1980 tarihinde gerçekleştirilen askeri darbe, Türkiye'nin güvenlik eksenli yaklaşımının bir tezahürüdür. Bu tarihten sonra Türkiye'nin temel güvenlik problemi kabuk değiştirmiş ve terörle mücadele olmuştur. Özellikle Türkiye'nin doğusunda PKK terör örgütü tarafından gerçekleştirilen terör eylemleri, uzun bir süre boyunca güvenlik gündeminin ana maddesi olarak yer tutmuştur.

Terör örgütleri kendilerini daima düşman olarak gördükleri bir öteki kavramı yaratarak var etmekte ve öteki olarak gördükleri devlet mekanizmasını örgüt üyelerine ve sempatizanlarına en büyük tehdit biçiminde göstermektedir. Devletler ise anayasal hakları olarak vatandaşlarının can ve mal güvenliğini temin etmek ve buna ek olarak toprak bütünlüğünü korumak amacıyla meşru ve yasal düzlemde mücadelesini sürdürmektedir. Bütün bu bilgiler ışığında siyasal kültürün devletin sahip olduğu idare şeklinden, toplumun kültürel seviyesi ve siyaset mekanizmasından beklentisine kadar birçok faktörden etkilenebildiği söylenebilir (Erikson vd., 1994: 81). Nitekim siyasal kültür, toplumdan izole biçimde şekillenmeyen ve sürekli biçimde bir gelişim ve değişim içerisinde olan kavram statüsünde değerlendirilebilir.

El Kaide tarafından, 11 Eylül 2001'de Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) yönelik gerçekleştirilen saldırılar, terörün artık bölgesel değil küresel bir sorun olduğunu uluslararası kamuoyuna göstermiş ve ülkelerin siyasal kültürünü de etkilemiştir. ABD'nin kendisine yönelik terör faaliyetlerinin ardından Orta Doğu'ya yönelik yayılmacı faaliyetleri, bölgede istikrarsız siyasal yapının belirmesine neden olmuş ve terör örgütlerine zemin hazırlamıştır. Bu durum, Türk siyasal kültüründe önemli bir yer tutan terörle mücadele hususunun sadece ulusal sınırlara hapsedilen dar bir ölçekte değil ülke sınırları dışında da sürdürülmesi fikrinin oluşumunda itici bir unsur olmuştur. Bu bağlamda Türkiye'nin sınır ötesi askeri operasyonlarının bir tercihten öte güvenliği sağlayabilmek adına zorunluluk haline geldiği çıkarımı yapılabilir. Son yıllarda ise Arap Baharı ile beraber Türk siyasal kültürünün bir diğer tartışma konusu düzensiz göç kavramı olmuştur. Arap Baharı'nın yaşandığı ülkelerden biri olan Suriye'de yaşanan iç karışıklıkların ardından çok sayıda Suriyeli gerek ülke içinde yer değiştirmiş gerekse de ülke dışına göç

¹ Balkan Antantı, revizyonist bir dış politika izleyen İtalya'nın Balkanlar'ı tehdit eden söylem ve eylemlerine yönelik statükocu bölge devletlerinin verdiği karşılıktır (Kelkitli, 2017: 426). 9 Şubat 1934 tarihinde Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya tarafından oluşturulmuştur. Bu devletler sınırların güvenliği sağlanması hususunda birbirlerine karşılıklı taahhütte bulunmuştur.

² Türkiye, İran, Irak ve Afganistan tarafından 8 Temmuz 1937 tarihinde imzalanan Sadabat Paktı, Türkiye'nin doğu sınırlarını güvence altına alan bir saldırmazlık antlaşmasıdır. Ayrıca Ortadoğu'daki ilk dayanışma antlaşması niteliğine sahip olan Pakt, Ege Denizi'nden Basra Körfezi'ne ve nihayetinde Orta Asya'ya içine alan bir coğrafyada barışın sağlanmasını amaçlamıştır (Gülbüz, 2023: 343).

etmiştir. Bu göç dalgasına en çok maruz kalan ülke hem sınırdaş olması hem de krize yönelik gerçekleştirdiği insani tutumdan dolayı Türkiye olmuştur.

Suriye’de yaşanan krizle beraber Türk siyasal kültüründe göç olgusu kendine önemli bir yer edinmeye başlamıştır. Sürecin başında politika yapıcılara ek olarak toplum nezdinde de Suriyelilere yardım yapılması ve insani eylemlerin gerçekleştirilmesi genel kabul gören bir yaklaşım olmuştur. Genel anlamda Suriyelilerin Türk toplumuna entegrasyonuna yönelik politikaların yetersizliği, Türk dili ve kültürünün edinilmesinde çocuk yaştakilere yönelik faaliyetler dışında herhangi bir müspet adımın atılmaması ve Türkiye’de mevcut ekonomik problemlerin günlük yaşamda hissedilmesi gibi negatif gelişmelere rağmen Suriyelilere yönelik genel kabulün hem devlet hem de toplum tarafından geçerliliğini koruması insani tutumun Türk siyasal kültüründe temel bir refleks olduğunu bizlere sınırlamaktadır. Nitekim bahsi geçen negatif gelişmelere rağmen Suriyelilere yönelik yurtseverlik üzerinden bir karşı tutumun kamuoyu genelinde benimsenmemesi bu çıkarımı doğrulamaktadır. Bu bağlamda duygu, rasyonel düşünce ve ahlaki değer gibi olgularla etkileşim içinde olan siyasal kültürün, esasen siyasete yönelik insanların beklentilerine zemin hazırladığı ve yurtseverlik çerçevesinde şekillenen kamusal yaşam hakkında bilgi verdiği ifade edilebilir (Pye, 1965: 8-9).

Yurtseverlik-Milliyetçilik

Yurtseverlik, bağlılık hali ve güvende hissetme duygularına dayanan bir kavramdır (Beader, 2007: 42). Kavram, bir topluluğa bağlılıkla özdeşleştirilen sosyal bir kimlik ve mensubu olunan topluluğun çıkarlarını ön planda tutma düşüncesi ve ilgili topluluğa duyulan sevgi olarak da tanımlanabilir (Bar-Tal, 1993: 47). Tanımlar incelenecek olursa yurtseverlik olgusu özünde sevgi, bağlılık, ortak bir kimlik gibi kavramlarla yakından ilişkilidir. Çünkü bir bireyin kendini yurtsever olarak tanımlaması, aslında bir parçasını teşkil ettiği toplum ve vatandaşı olduğu devlete karşı sevgisi ve özverisiyle eş değerdir.

Yurtseverlik kavramının daha net bir şekilde algılanabilmesi için aslında 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’ye düzenlenen terör saldırısı ve bunun yarattığı infial duygusunun da kavranabilmesi gerekmektedir. 11 Eylül saldırıları, ABD kamuoyunda büyük bir korku ikliminin oluşmasına neden olmuştur. Aynı zamanda bireyler için psikolojik çöküntüyü de beraberinde getirmiştir. Bu psikolojik ortam neticesinde vatanseverlik ve milliyetçilik kavramları tekrar önem kazanırken toplum olarak teröre karşı savaşma ve ortak hareket etme fikri ön plana çıkmıştır (Kimmel, 2012: 1). Bu saldırılar, Amerikalı vatandaşlar arasında birlik ve beraberlik düşüncesinin gelişmesine ve bir öteki yaratarak diğer insanlarla olan farklılıkları önceliklendirmesine temel teşkil etmiştir. Söz konusu bütünleşme ve ayrıştırma tutumlarının eş zamanlı uygulanması, yurtseverlik ve milliyetçilik olgularının temel özellikleri olarak tanımlanabilir (Ünger, 2006: 83).

Yurtseverlik ve milliyetçilik kavramları incelenirken üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise liderlerin söylemlerinin bahsi geçen kavramları ciddi anlamda şekillendirip etkileyebileceği gerçeğidir. Özellikle 11 Eylül saldırılarının ardından dönemin ABD Başkanı George Bush’un geliştirmiş olduğu söylemlerin milliyetçi ortamı alevlendirdiği ifade edilebilir. Bush genel olarak yurtseverlik ve milliyetçilik kavramları arasındaki ayrıma vurgu yapmazken bu iki kavramı söylemlerinde bütünleştirmeyi tercih etmiştir. Benimsenen bu tutum, ABD’nin tehdit algıladığı devletlere yönelik saldırgan politikaları hayata geçirmesine zemin hazırlarken, kendisiyle bezer tutum sergilemeyen, ortak paydada buluşmayan devletler için ise negatif düşüncelerin gelişmesine doğrudan etki etmiştir (Christie, 2006: 33).

Amerikancılığı sembolize eden politik söylem, milliyetçi fikirleri yüceltirken 11 Eylül saldırılarından sonra ABD siyasetinde, söz konusu terör saldırısı düşmanlık ve kötülük terimiyle aynı anlama karşılık gelecek şekilde kullanılmış ve ABD'nin güvenlik tehdidi yaratan söz konusu kötülüğe karşı mücadele etmesi gerektiği fikri genel kabul görmüştür. Bu söylem, toplum nezdinde kör yurtseverlik ve olumsuz milliyetçilik algılamalarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Christie, 2006: 35). Kör yurtseverler, ABD'ye karşı herhangi bir sorgulamaya gitmeksizin pozitif fikirler geliştirip, sonsuz bir bağlılık gösterirken yapıcı yurtseverler ise kör yurtseverlerin aksine daha eleştirel bir tutum sergileyerek toplum nezdinde sosyal değişimlerin olumlu karşılanmasına yönelik söylemler geliştirmiştir (Schaltz vd., 1999: 163).

Milliyetçilik ise genel olarak Fransız Devriminden sonra ortaya çıkmış ve evrensel değerlere bağlılığı vurgulayan bir kavramdır. Milliyetçilik kavramı ayrıca ulusların özgürlük yönündeki hareketlerine katkıda bulunmuştur. İlerleyen dönemde ise meydana gelen faşist uygulamaların önünü açan bir kavram olarak algılanmaya başlamış ve kabuk değiştirmiştir (Karakaş, 2006: 60). Milliyetçiliğin önem kazandığı ve görünür hale gelmeye başladığı dönemlerde özellikle imparatorluklar bundan olumsuz anlamda etkilenmiş ve imparatorluklar içindeki azınlıklar kendi devletlerini kurmak için isyan etme faaliyeti içine girmişlerdir. Bu durum, imparatorlukların parçalanmasının önünü açan temel faktör olmuştur. Bir diğer nokta ise 1939-1945 yılları arasında gerçekleşen İkinci Dünya Savaşı'nda Almanya'da Hitler, ve İtalya'da yönetimi ele geçiren Mussolini gibi liderler, milliyetçi söylemler geliştirerek savaşa yönelik kararlarına meşruiyet kazandırmayı hedeflemiştir. Bu bağlamda liderlerin geliştirmiş olduğu milliyetçi söylemlerin kendi toplumlarını savaşa ikna etme konusunda etkili olduğu çıkarımı yapılabilir.

Yurtseverlik ve milliyetçilik üzerine yapılan çalışmalarda üç ana faktör de ön planda yer almıştır. Bunlar vatanseverlik, milliyetçilik ve enternasyonalizm olarak sıralanabilir. Milliyetçilik kavramı söz konusu bir ırkın üstünlüğü olarak tanımlanırken enternasyonalizm kavramı ise küresel refah anlayışıyla aynı ekseninde kullanılmaktadır. Ancak üzerinde durulması gereken nokta, bahsedilen bu üç kavramın bilinenden daha karmaşık ve çok boyutlu olduğu gerçeğidir. Ayrıca bu komplike özellikler, kişinin vatandaşı olduğu ülkenin yapısı, ekonomik gelir, mensubu olduğu siyasi parti ve sahip olduğu meslek ve statüsüyle yakından ilgilidir (Kosterman ve Feshbach, 1989: 163).

Devletlerin ulusal çıkarlarını maksimize edebilmek amacıyla milliyetçiliği araçsallaştırabildiği ve politikalarına meşruiyet kazandırmayı hedeflediği çıkarımı genel kabul gören bir gerçekliktir. Örneğin ABD'nin Orta Doğu coğrafyasında benimsemiş olduğu baskıcı anlayış ve bu minvalde uygulamaktan geri adım atmadığı saldırgan politikalar, Amerikan milliyetçiliği çerçevesinde şekillenmiştir. Özellikle siyasi elitler, toplum tarafından desteklenmek için çoğu zaman ayrıştırıcı söylemleri kullanmayı tercih etmiştir. Bu durum Orta Doğu'da yıllardır süregelen istikrarsızlık, savaş ve bunun bir getirisi olarak değerlendirilen terör eylemlerinin önünü açan en önemli faktör olarak değerlendirilebilir.

Birbirine karıştırılan iki kavram olmakla beraber milliyetçilik ve yurtseverlik arasında birtakım farklılıklar da bulunmaktadır. Milliyetçilik kavramı ortak bir tarih, etnisite ve toplumun kültür yapısını ele almakta ve bazı dönemlerde yabancıların ötekileştirilmesini ve birbirine benzeyen bir toplum yapısının inşa edilmesini öngörmektedir. Yurtseverlik ise milliyetçiliğe benzer şekilde ortak değerlere ve kültürel yapıya vurgu yapmasına karşın söz konusu ulusun etnik farklılıklarını görmezden gelerek, toplumun bir bütün olması gerektiği

üzerine vurgu yapmaktadır (Ersoy ve Öztürk, 2015: 976). Nitekim, yurtseverlik milliyetçiliğe nazaran bir ulusa bağlılıktan ziyade devlete bağlılığı vurgulayan bir kavram olarak tanımlanabilir (Caballero, 1999: 605). Bu bağlamda yurtseverliğin milliyetçiliğin aksine daha geniş kapsamlı, bütünleştirici ve vatandaşlık olgusu üzerine şekillenen bir kavram olduğu çıkarımı yapılabilir (Yazıcı, 2010: 655).

Yurtseverlik kavramını etkileyen bazı unsurlar da bulunmaktadır. Cinsiyet durumu yurtseverlik hissiyatı üzerinde doğrudan bir etki kapasitesine sahiptir. Nitekim erkeklerin genel olarak kadınlardan daha militarist ve milliyetçi bir yurtseverlik algısına sahip olduğu kabul görmektedir (Kelly ve Ronan, 1987: 532). Buna ek olarak bireyin bir parçası olduğu ailenin sosyo ekonomik düzeyi geliştikçe yurtseverlik tutumu da aynı doğrultuda yükselmektedir (Gömleksiz ve Cüro, 2011: 121). Etnik farklılıklar da kavramı direkt olarak biçimlendirme kapasitesine sahiptir. Keza bir toplumda yer alan azınlıkların yurtseverlik duygusu, toplumun geri kalanından farklı düzeyde seyredebilmektedir (Janmaat, 2008: 34). Bütün bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda yurtseverlik olgusunun birey ve toplumdan izole olmadığı ve çok sayıda faktörden etkilendiği çıkarımında bulunulabilir. Bu bağlamda Türkiye’de Suriyelilere yönelik geliştirilen yurtseverlik yaklaşımı da birçok parametreyi içinde barındırmaktadır.

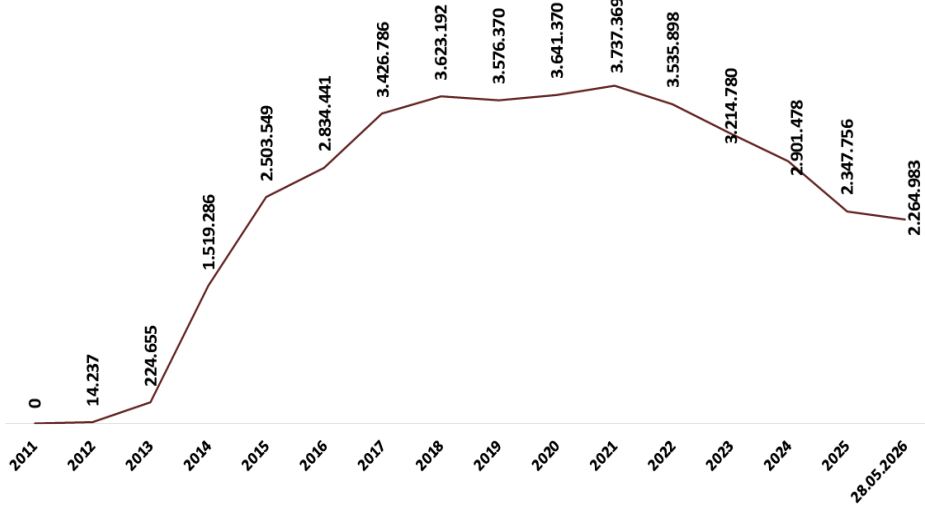
Rakamlarla Türkiye’ye Göç Eden Suriyeliler ve Yurtseverlik Tutumu

Arap Baharı, Orta Doğu’da uzun yıllar iktidarı elinde bulunduran baskıcı yönetimlere karşı gerçekleştirilen halk hareketleri olarak tanımlanabilir. Yoksulluk, yolsuzluk, adaletsizlik, gelir dağılımında eşitsizlik, ekonomik yoksunluk, siyaset mekanizmasının iktidar sahipleri tarafından tekelleştirilmesi gibi çeşitli problemlere meydan okuyan Arap halkları Tunus, Mısır, Libya başta olmak üzere neredeyse bölge ülkelerinin tamamına yayılan bir toplumsal hareketi başlatmıştır. Bahsi geçen toplumsal hareketlerin son halkası olarak ifade edebileceğimiz Suriye ise diğer bölge ülkelerinden farklı biçimde uzun yıllardır süregelen bir çözümsüzlük ve istikrarsız ortamla karşı karşıya kalmıştır. Ülke içindeki savaş durumu, devlet otoritesinin sarsılması ve bu minvalde terör örgütlerinin faaliyetleri nedeniyle çok sayıda Suriyeli hayatta kalabilmek adına göç etmek zorunda kalmıştır. Gerçekleştirilen kitlesel göç eylemlerine en çok maruz kalan ülke ise Suriye ile paylaştığı 911 kilometre sınır ve krize yönelik benimsediği insani tutumdan dolayı Türkiye olmuştur.

Göç niceliksel unsurları içermekle beraber sosyal, ekonomik, psikolojik ve kültürel pek çok alanı da etkilemektedir. Yaşanan göç nedeniyle Türkiye’de etnik farklılıklar artış göstermekte ve bunun doğal bir sonucu olarak entegrasyon problemleriyle karşılaşmaktadır (Türk vd., 2024: 168). Söz konusu etnik farklılıkları bir problem yerine kazanım haline getirebilmek adına göçmenlerin kültürel entegrasyonlarının sağlanması yönünde atılacak adımlar önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü Suriyelilerle ortak ülkü, vatan sevgisi gibi değerlerin paylaşılmadığına dair düşüncenin yaygınlaşması halinde toplumsal kabulün de zorlaşma ihtimali baş göstermektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak da göçmenlere karşı korku beslenmesi ve negatif bakış açısının güçlenmesi ihtimali de artmaktadır (Erder, 2010: 41).

Çalışmada Suriye Krizi’nin nedenleri ve siyasi boyutundan ziyade Türkiye’ye gerçekleştirilen göçün mevcut durumu rakamlarla incelenmektedir. Bu bağlamda yoğun kitlesel göçe rağmen mikro ölçekte bireysel eylemler dışında Türkiye’de Suriyelilere yönelik toplumun geneline sirayet etmiş olumsuz bir imajın bulunmadığına dair çıkarımlar çalışmada yer almaktadır. Ayrıca, Suriye’den Türkiye’ye doğru gerçekleştirilen kitlesel göçler, Göç İdaresi Başkanlığı’nın resmi verilerini içeren tablolar esas alınarak incelenmektedir. Keza resmi veriler

ve nicel unsurlar gözetildiğinde Suriye’den Türkiye’ye yönelen kitlesel göçün gerek ulusal güvenlik gerekse de sosyolojik bağlamda ihmal edilmemesi gereken bir konu olduğu çıkarımında bulunulabilir.



Görsel 1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler.

(Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı)

Görsel incelendiğinde 2012 yılında Türkiye’de geçici koruma kapsamında ikamet eden toplam Suriyeli sayısı 14.237’dir. Aynı yıl yapılan nüfus sayımına göre Türkiye’de toplam nüfus 75.627.384 olarak kayıtlara geçmiştir. Yerli nüfus ile Türkiye’ye göç eden Suriyeliler oransal olarak hesaplandığında ülke içindeki toplam Suriyeli sayısının nüfusa oranı %0.0001’dir. Diğer bir deyişle Türkiye’de her 5312 kişiden yalnızca birinin Suriyeli olduğu görülmektedir. Fakat uygulanan açık kapı politikası nedeniyle her geçen gün Türkiye’ye göç eden Suriyeli sayısında ciddi bir artış yaşanmıştır. Günümüzde ise Türkiye’de toplam 2.264.983 Suriyeli yaşamaktadır. Toplam nüfus ise 86.092.168 olarak kayda geçmiştir. Mevcut rakamlar, Türkiye’de her otuz sekiz kişiden birinin Suriyeli olduğunu bizlere göstermektedir.

Matematiksel açıdan da görüleceği üzere misafir edilen Suriyeli sayısı uzun yıllar boyunca istikrarlı biçimde ciddi bir artış göstermiş ve böylece ülkedeki yerel nüfusa oranları da kayda değer derecede artmıştır. Ancak Suriye’de Esad rejiminin devrilmesi ve iktidarı ele geçiren Ahmed eş Şara’nın idaresindeki yeni dönemde geri dönüşlerin hız kazandığı saptanmıştır. Bu olumlu gelişme, uzun vadede Türkiye açısından olası demografik problemlerin baş göstereceğine dair korkuların minimize edilmesine katkı sunmaktadır.

Nitekim Arap Baharı’nın son halkası olarak nitelendirebileceğimiz Suriye’de Esad tarafından uygulanan baskıcı ve insani olmayan davranışlar, beraberinde toplumsal huzursuzluk ve silahlı direniş faaliyetlerini de getirmiştir. Devlet otoritesinin sarsıldığı ilgili dönemde, ülkedeki terör örgütü faaliyetleri günlük yaşamın bir dinamiği haline gelmiştir. Böylece toplumun güvende hissetme halinin tamamen ortadan kalktığı gerçeği ile yüzleşilmiştir. Nihayetinde ülke içindeki kriz paylaşmış olduğu 911 kilometrelik uzun bir sınır neticesinde komşu Türkiye’nin bir meselesi haline gelmiştir. Bu bağlamda Suriye, Türkiye açısından hem

bölgesel bir güvenlik problemi hem de insani açıdan kitlesel göçle beraber yüzleşilmesi gereken iç mesele hüviyetine bürünmüştür.

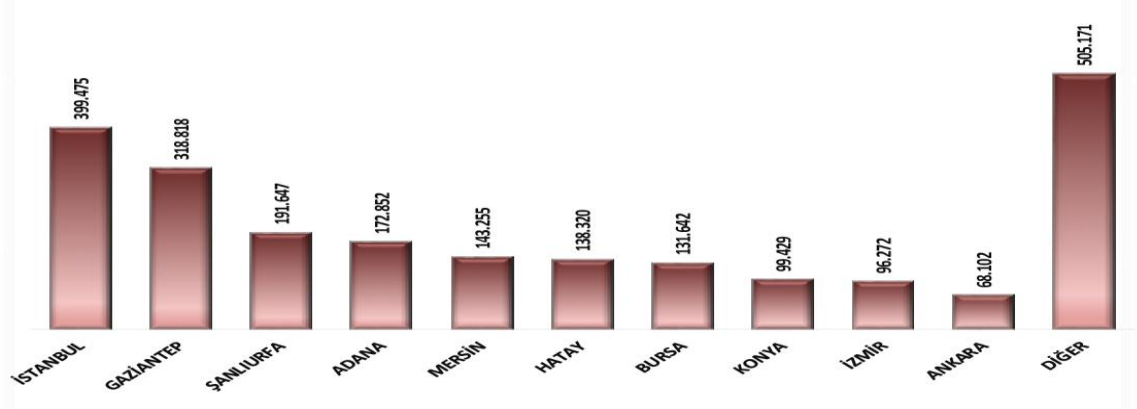
Yukarıda bahsi geçen güvensiz ortam neticesinde, uzun bir süre boyunca ülke tarihinde artan Suriyeli göçmen nüfusunun günlük yaşamda halk tarafından daha rahat bir şekilde gözlemlenmesi Suriyelilere yönelik kabul ve olumlu yaklaşımı da tersine çevirme ihtimalini canlı tutmuştur. Ancak toplumun itidalli yaklaşımına ek olarak son dönemde geri dönüş yönündeki tercihler bu ihtimali ortadan kaldırmıştır. Söz konusu müspet gelişmelere ek olarak Türkiye’de Suriyelilerin tam entegrasyonunun sağlanması noktasında ve Türkçe dilinin öğretilmesi ile Türk kültürünün aktarılmasına dair politikaların yetersiz kaldığı ifade edilebilir. Bu bağlamda ortak kültürel değerlerin benimsetilmesi konusunda resmi makamların yetersiz kaldığı çıkarımı yapılabilir. Türkiye’de ikamet eden Suriyelilere yönelik üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise illere göre ikametleridir.

İL SIRA	İLLER	KAYITLI SURIYELİ SAYISI	İL NÜFUSU	İLDE YAŞAYAN TOPLAM KİŞİ SAYISI	KAYITLI SURIYELİ SAYISININ İLDE YAŞAYAN TOPLAM KİŞİ SAYISINA ORANI	İL SIRA	İLLER	KAYITLI SURIYELİ SAYISI	İL NÜFUSU	İLDE YAŞAYAN TOPLAM KİŞİ SAYISI	KAYITLI SURIYELİ SAYISININ İLDE YAŞAYAN TOPLAM KİŞİ SAYISINA ORANI
1	ADANA	172.852	2.283.609	2.456.461	7,04%	42	KAHRAMANMARAŞ	55.218	1.146.278	1.201.496	4,60%
2	ADIYAMAN	15.613	617.821	633.434	2,46%	43	KARABÜK	798	249.614	250.412	0,32%
3	AFYONKARAHİSAR	6.877	751.808	758.685	0,91%	44	KARAMAN	655	262.355	263.010	0,25%
4	AĞRI	607	491.489	492.096	0,12%	45	KARS	158	268.991	269.149	0,06%
5	AKSARAY	1.968	441.136	443.104	0,44%	46	KASTAMONU	900	379.934	380.834	0,24%
6	AMASYA	881	342.242	343.123	0,26%	47	KAYSERİ	60.616	1.458.991	1.519.607	3,99%
7	ANKARA	68.102	5.910.320	5.978.422	1,14%	48	KIRIKKALE	1.254	282.830	284.084	0,44%
8	ANTALYA	6.854	2.777.677	2.784.531	0,25%	49	KIRKLARELİ	553	379.595	380.148	0,15%
9	ARDAHAN	94	90.392	90.486	0,10%	50	KİRŞEHİR	1.011	242.777	243.788	0,41%
10	ARTVİN	55	167.531	167.586	0,03%	51	KİLİS	46.651	157.363	204.014	22,87%
11	AYDIN	6.636	1.172.107	1.178.743	0,56%	52	KOCAELİ	39.396	2.161.171	2.200.567	1,79%
12	BALIKESİR	3.426	1.284.517	1.287.943	0,27%	53	KONYA	99.429	2.343.409	2.442.838	4,07%
13	BARTIN	112	206.663	206.775	0,05%	54	KÜTAHYA	831	570.478	571.309	0,15%
14	BATMAN	10.360	662.626	672.986	1,54%	55	MALATYA	18.319	755.854	774.173	2,37%
15	BAYBURT	35	82.836	82.871	0,04%	56	MANİSA	11.687	1.477.756	1.489.443	0,78%
16	BİLECİK	840	228.995	229.835	0,37%	57	MARDİN	43.435	903.576	947.011	4,59%
17	BİNGÖL	1.017	282.299	283.316	0,36%	58	MERSİN	143.255	1.956.428	2.099.683	6,82%
18	BİTLİS	980	360.423	361.403	0,27%	59	MUĞLA	8.486	1.099.547	1.108.033	0,77%
19	BOLU	2.556	327.173	329.729	0,78%	60	MUŞ	1.270	389.127	390.397	0,33%
20	BURDUR	6.258	277.226	283.484	2,21%	61	NEVŞEHİR	10.245	320.150	330.395	3,10%
21	BURSA	131.642	3.263.011	3.394.653	3,88%	62	NİĞDE	4.270	374.492	378.762	1,13%
22	ÇANAKKALE	2.617	573.976	576.593	0,45%	63	ORDU	676	768.087	768.763	0,09%
23	ÇANKIRI	436	200.549	200.985	0,22%	64	OSMANİYE	24.882	564.123	589.005	4,22%
24	ÇORUM	2.743	519.590	522.333	0,53%	65	RİZE	882	346.947	347.829	0,25%
25	DENİZLİ	10.625	1.060.975	1.071.600	0,99%	66	SAKARYA	11.602	1.123.693	1.135.295	1,02%
26	DİYARBAKIR	20.562	1.852.356	1.872.918	1,10%	67	SAMSUN	5.763	1.392.403	1.398.166	0,41%
27	DÜZCE	969	415.622	416.591	0,23%	68	SİİRT	2.585	332.369	334.954	0,77%
28	EDİRNE	357	422.438	422.795	0,08%	69	SİNOP	176	225.848	226.024	0,08%
29	ELAZIĞ	8.598	605.678	614.276	1,40%	70	SİVAS	2.421	631.401	633.822	0,38%
30	ERZİNCAN	127	239.625	239.752	0,05%	71	ŞANLIURFA	191.647	2.265.800	2.457.447	7,80%
31	ERZURUM	532	736.877	737.409	0,07%	72	ŞİRNAK	1.845	573.666	575.511	0,32%
32	ESKİŞEHİR	6.209	927.956	934.165	0,66%	73	TEKİRDAĞ	8.973	1.208.441	1.217.414	0,74%
33	GAZİANTEP	318.818	2.222.415	2.541.233	12,55%	74	TOKAT	1.156	614.141	615.297	0,19%
34	GİRESUN	251	455.074	455.325	0,06%	75	TRABZON	2.692	823.323	826.015	0,33%
35	GÜMÜŞHANE	81	138.807	138.888	0,06%	76	TUNCELİ	29	85.083	85.112	0,03%
36	HAKKARİ	8	279.681	279.689	0,00%	77	UŞAK	2.296	374.405	376.701	0,61%
37	HATAY	138.320	1.577.531	1.715.851	8,06%	78	VAN	1.203	1.112.013	1.113.216	0,11%
38	İĞDIR	68	205.071	205.139	0,03%	79	YALOVA	2.757	311.635	314.392	0,88%
39	İSPARTA	6.210	445.303	451.513	1,38%	80	YOZGAT	3.450	413.208	416.658	0,83%
40	İSTANBUL	399.475	15.754.053	16.153.528	2,47%	81	ZONGULDAK	468	585.203	585.671	0,08%
41	İZMİR	96.272	4.504.185	4.600.457	2,09%						

Görsel 2. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı.

(Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı)

Görsel incelendiğinde bütün şehirlerde Suriyeli göçmenlerin bulunduğu görülmektedir. Oransal açıdan çeşitli farklılıklar olmasına rağmen her Türk vatandaşının Suriye’de yaşanan kriz neticesinde vuku bulan göç dalgasıyla az ya da çok muhatap olduğu ve göç olgusunu günlük yaşamında net bir biçimde hissettiği ifade edilebilir. Söz konusu gerçekliğe rağmen mikro ölçekte çeşitli problemler baş göstermiş olsa da halk nezdinde bugüne dek güvenlik problemi yaratacak ve ülke geneline yayılan kitlesel bir protesto yaşanmamıştır. Zaman zaman Suriyelilerin mikro ölçekte yaşatmış olduğu problemler ve karışıklıkları suçlar kamuoyu nezdinde görünür olsa da toplumun devletin yürütmekte olduğu politikalarla çelişen eylemlerde bulunmadığı rahatlıkla ifade edilebilir. Bahsi geçen çıkarımın yapılmasına zemin hazırlayan iki temel parametre vardır. Birinci Türkiye’de devlet ile toplum arasında bütüncül bir yapı içeren siyasal kültürün mevcudiyetini koruduğu gerçeğidir. Diğer bir deyişle toplum, devlet politikalarına uyum sağlama noktasında hareket etmektedir. İkincisi ise Suriyelilerin ülke geneline yayılmasına rağmen yaratmış oldukları problemlerin tekil örnekler olarak kalması ve toplumun tamamını aynı anda tehdit eden bir düzleme ulaşmamış olmasıdır.



Görsel 3. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İlde Dağılımı.

(Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı)

Görsel incelendiğinde Suriyelilerin en fazla göç ettiği şehir olan İstanbul, 400 bine yakın Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır. Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Mersin ve Hatay sayısal anlamda en fazla Suriyeliyi barındıran iller olarak sıralanmaktadır. Bu şehirler Suriye’ye olan coğrafi yakınlığından dolayı göç dalgasına fazlasıyla maruz kalmıştır. Bahsi geçen şehirlerde sigortasız ve düşük ücretlerle çalışan Suriyelilerin iş verenlere düşük ücretlerle iş gücü sağlaması yerel halkın iş bulma oranını uzun bir süre boyunca düşürmüştür. Türk vatandaşlarının sigorta maliyetinden kaçınmak isteyen işverenler, ilk etapta Suriyelileri tercih etmektedir. Ekonomik açıdan sıkıntılı bir durumla yüzleşen yerel halk, bu durumu zaman zaman Suriyelilerle özdeşleştirmiştir. Özellikle alım gücünün düşmesi ve kira ücretlerinin de artış göstermesi yerel halk düzeyinde Suriyelilere yönelik algının zaman zaman olumsuz bir noktaya evrilmesine neden olmaktadır.

Ülkelerinde yaşanan iç savaştan dolayı göç eden Suriyelilerle ilgili üzerinde durulması gereken bir diğer husus, göçün tercihten ziyade mecburi bir yapı arz etmesidir. Bu bağlamda ülkelerini terk ederek başta Türkiye olmak üzere dünyanın neredeyse tamamına yayılan Suriyelileri, göç eden değil göçe mecbur bırakılan insanlar olarak ifade etmek daha doğru olacaktır. Nitekim Esad rejiminin uygulamış olduğu sert müdahaleler, terör örgütlerinin

faaliyetleri ve üçüncü devletlerin politikaları neticesinde göç, sivil halk tarafından tek seçenek olarak kabul görmüştür.

Türkiye'ye göç eden Suriyelilere yönelik siyasal kültür çerçevesinde bakılırsa iki temel bakış açısının olduğu çıkarımında bulunulabilir. Birincisi devlet merkezli bakış açısı olan ve güvenlik ekseninde uygulanagelen yaklaşımlardır. Türkiye, savaştan kaçan Suriyelilere insani bağlamda açık kapı politikası uygulayarak ülke topraklarına almakla beraber bu kişilere mülteci statüsü vermek yerine geçici koruma yönetmeliğine dayanarak güvenlik eksenli bir yaklaşım sergilemiştir. Nitekim mülteci statüsü, vatandaşlık elde etme adına hukuki bir hak doğururken geçici koruma yönetmeliğiyle Türkiye, bu sorumluluktan kaçınma noktasında rasyonel bir anlayışla hareket etmiştir.

Suriyelilere yönelik millet nezdinde yaklaşım ise mikro ölçekte menfi tepkiler içerse de toplum ve devletin bütüncül bir anlayışla hareket ettiği çıkarımı yapılabilir. Özellikle Suriyelilerin işlemiş olduğu bireysel suçlar negatif yaklaşımın zaman zaman tetikleyici unsuru olmuştur. Örneğin 2024 yılının temmuz ayının başında Kayseri'de Suriyelilere yönelik başlayan gösteriler uzun soluklu olmamış ve ülke geneline yayılmamıştır. Mikro ölçekte yaşanan bu protestolarda devletçi söylemler Türk siyasal kültüründe vatandaş tarafından kutsanan devlet anlayışının geçerliliğini koruduğunu da bizlere göstermektedir. Diğer bir deyişle devletin uygulamış olduğu açık kapı politikasının toplum nezdinde kabul görmesi devlet paralel hareketi salık veren siyasal kültürün bir nevi dışa vurumudur.

Değinilmesi gereken bir diğer husus ise Avrupa ülkeleri ile nicelik açısından kıyaslanamayacak kadar Suriyeliyi ağırlayan Türkiye'de toplumun genelinde ve siyaset mekanizmasında zenofobi veya ayrımcılığın yaşanmamış olmasıdır. Zira Avrupa siyasetinde merkez sağın yükselmesi ve politikalarının göçmenleri geri göndermek üzerine inşa edildiği bu dar anlayışın Türkiye'de olmadığı ve daha kucaklayıcı bir tutumun siyasal kültürde kendine yer edindiği çıkarımında bulunulabilir. Nihayetinde Suriyelilere karşı ayrımcılık, şiddet gibi olayların yaşanmaması ve göçmenlere yönelik ön yargının oluşmaması adına çok boyutlu bir çabanın sarf edilmesi gerekmektedir (Özipek ve Tanırkulu, 2020: 94).

SONUÇ

Toplumları ve çatısı altında yaşadıkları devletleri daha iyi tanımlayabilmemize olanak sağlayan siyasal kültür; tarihi, siyasi, sosyal ve askeri başta olmak üzere birçok faktörü içinde barındırmaktadır. Siyasal kültür, durağan olmaktan ziyade bireylerin tutum ve davranışlarıyla değişen dinamik bir olgudur. Türk siyasal kültürü incelendiğinde bu çıkarımın geçerliliğini koruduğu bir kez daha görülmektedir. Dönem dönem ulusal güvenlik adına tehdit oluşturan özneler ve önceliklendirilen konular değişse de Türk siyasal kültüründe güvenlik eksenli yaklaşım daima ön planda yer almıştır. Türkiye'nin gerek iç gerekse de dış politikasında güvenlik eksenli politika benimsemesinin bir tercih olmaktan ziyade zorunluluk olduğu çıkarımında bulunulabilir. Nitekim sahip olduğu jeopolitik ve jeostratejik konuma ek olarak yakın coğrafyasında yaşanan siyasi istikrarsızlık, Türkiye'yi güvenlik eksenli politikalar üretmeye mecbur kılmıştır.

Güvenlik eksenli yaklaşım Türk siyasal kültürünün özünü de teşkil etmektedir. Ülke güvenliğinin korunması ve muhafaza edilmesi yalnızca devletin önceliği ve görevi olmaktan çıkıp bireyler için de birer amaç halini almıştır. Bu fikirle eş zamanlı olarak yurtseverlik fikriyatı toplum nazarında genel kabul gören bir anlayışa bürünmüştür. Bu doğrultuda bireyler

kendi hak ve çıkarlarını dahi çoğu zaman ikinci planda tutarak devlet merkezci bir düşünce yapısıyla hareket etmiştir. Bu yurtsever tutumun son yansıması da Suriyeli göçmenler ekseninde olmuştur. 2012 yılından beri geçici koruma kapsamında Türkiye’de misafir edilen Suriyelilere yönelik ilk dönemlerden beri devlet politikalarıyla paralellik gösteren uyumlu bir kabul ve olumlu yaklaşım devam etmektedir. Söz konusu yaklaşımın benimsenmesinde ekonomik, kültürel, günlük yaşamda karşılaşılan problemlere rağmen devletle bütünleşen yurtseverlik algısı etkili olmuştur. Suriyelilerin toplum nezdinde algılanması noktasında dikkat çeken bir durum daha bulunmaktadır. Suriyelilere yönelik gerçekleştirilen eylemlerde politika yapıcılara ve devletin resmi organlarına eleştiri yöneltmekten ziyade yaşanan küçük ve yerel nitelikteki olaylarda dahi problemin tek müsebbibinin yine Suriyeliler olarak görülmesi Türk siyasal kültüründe devlet merkezci yaklaşımın ve devletin eleştiriden azade olması gerektiğine dair kanının günümüzde geçerliliğini koruduğunu net bir biçimde somutlaştırmaktadır.

Suriyeli göçmenlere yönelik izlenen politikada İslam öncesi kültürden İslam anlayışına dek uzun bir tarihsel yaşantının etkili olduğu ifade edilebilir. İslam öncesi dönemde Türk medeniyetinin insani yaklaşımı önceliklendiren bir uygarlık çizgisinde hareket etmesine ek olarak İslam ile birlikte aynı anlayışın Ensar kimliğiyle beraber devam ettirilmesi günümüzde Suriyelilere yönelik izlenen politikada söz konusu tarihsel geçmişin ciddi bir etkisi olduğu gerçeğini net bir biçimde sunmaktadır. Nitekim insani perspektifteki söz konusu tarihsel anlatının Türkiye tarafından önceliklendirildiği ve Suriyeli göçmenler özelinde somut bir biçimde uygulandığı gerçeği çalışmada yer tutmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akgün, B. (2008). Türkiye’de devletçi siyasal kültür ve demokratik konsolidasyon sorunu. *Demokrasi Platformu*, 4(14), 1-20.
- Almond, G. A. (1956). Comparative political system. *The Journal of Politics*, 18(3), 391-409.
- Bar-Tal, D. (1993). Patriotism as fundamental beliefs of group members. *Politics and Individual*, 3(2), 45-62.
- Beader, M. J. (2007). *The psychology of patriotism*, New York: Teachers College Press.
- Berger, P. L., Berger, B. & Kellner, H. (1974). *The Homeless Mind*, USA: Pelican Books.
- Caballero, C. (1999). Patriotism or nationalism? Faure and great war. *Journal of the American Musicological Society*, 52(3), 593-625.
- Christie, D. J. (2006). “9/11 aftershocks: an analysis of conditions ripe for hate crimes”, *The Psychological Consequences of America’s War on Terrorism Studies*, (Ed: P. R. Kimmel ve C. E. Stout), Praeger Publishers, Westport.
- Erden, Ö. O. (2023). Türkiye’de siyasal kültür: temel bir demokrasi meselesi, *Memleket Siyaset Yönetim*, 18(39), 166-193.
- Erdenir, B. (2014). Europeanization of value orientation in Turkey: continuity or change in Turkish political culture?. *Mediterranean Quarterly*, 25(4), 83-106.
- Erder, S. (2010). “Düzensiz göç, göçmen korkusu ve çelişen tepkiler”, *Türkiye’ye Uluslararası Göçler*, (Ed: B. Pusch ve T. Wilkoszewski), Kitap Yayınevi, İstanbul.
- Erdiç, Ş. (2016). Türkiye’de siyasal toplumsallaşma ve siyasal katılım ziyaret fenomeni örneği. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 20(2), 73-100.

- Erikson, R., McIver, J. & Wright, G. (1994). *Statehouse democracy: public opinion and policy in the American States*, New York: Cambridge University Press.
- Ersoy, A. F., & Öztürk, F. (2015). Bir vatandaşlık değeri olarak yurtseverlik: sosyal bilgiler öğretmen adaylarının algısı. *İlköğretim Online Dergisi*, 14(3), 974-992.
- Gencer, B. (2003) Türk siyasi kültürü analitik bir çerçeveye doğru. *Liberal Düşünce*, 8(32), 97-118.
- Grigoriadis, I. (2009). *Trials of Europeanization: Turkish political culture and the European Union*, Newyork: Palgrave Macmillan.
- Gömleksiz, M. N. & Cüro, E. (2011). Sosyal bilgiler dersinde yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 95-134.
- Gürbüz, K. (2023). Atatürk döneminde Sadabat Paketi çerçevesinde Türkiye'nin Ortadoğu ülkeleri ile ilişkileri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 330-349.
- Gürbüz Ö. (2018). Türk siyasi kültürü bağlamında hükümet sistemlerine ilişkin bir değerlendirme. *Oğuz-Türkmen Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 45-86.
- Janmaat, J. G. (2008). The civic attitudes of ethnic minority youth and the impact of citizenship education. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 34(1), 27-54.
- Kabasakal, A. & Zehra K. (2019). "Human Rights", *The Routledge Handbook of Turkish Politics*, (Ed: A. Özerdem ve M. Whiting), Routledge, New York.
- Karakaş, M. (2006). Türkçülük ve Türk milliyetçiliği, *Doğu Batı Dergisi*, 9(38), 57-76.
- Kavanagh, D. (1972). *Political Culture*, New York: The Macmillan Press.
- Kalaycıoğlu, E. (2008). *Türkiye'de demokrasinin pekişmesi: bir siyasal kültür sorunu*, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Kelkitli, F. A. (2017). İki savaş arası dönemde İtalya'ya karşı Balkanlarda bir dengeleme politikası denemesi: Balkan Antantı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 72(2), 423-443.
- Kelly, R. M. & Ronan, B. (1987). Subjective culture and patriotism: gender, ethnic and class differences among high school students. *Political Psychology*, 8(4), 525-546.
- Kimmel, P. R. (2012). "Patriotism and Nationalism", *The Encyclopedia of Peace Psychology*, (Ed: D. J. Christie), Blackwell Publishing.
- Kosterman, R. & Feshbach, S. (1989). Toward a measure of patriotic and nationalistic attitudes. *Political Psychology*, 10(2), 257-274.
- Olick, J. & Omeltchenko, T. (2008). "Political Culture", *International Encyclopedia of The Social Sciences*, (Ed: D. William) MacMillan Library Reference, Michigan.
- Özbudun, E. (2007). *Çağdaş Türk politikası*, (Çev: A. R. Usul), Doğan Egmont Yayıncılık, İstanbul.
- Özipek, B.B. & Tanrikulu, F. (2020). *Geçmişten günümüze Türkiye'de göç ve Suriyeli sığınmacılar*, Nobel Bilimsel, Ankara.
- Öztekin, A. (2010). *Siyaset bilimine giriş*, Siyasal Kitabevi, Ankara.

- Parla, Taha (1991). *Türkiye’de siyasal kültürün resmi kaynakları Cilt-2: Atatürk’ün söylev ve demeçleri*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pye, L. W. (1965). “Introduction: Political Culture and Political Development”, *Political Culture and Political Development*, (Ed: Lucian W. Pye ve Sidney Verba), Princeton University Press.
- Richard, W.W. (2000). “he many voices of political culture: assessing different approaches. *World Politics*, 52(2), 246-273.
- Schatz, R., Staub, E. & Lavine, H. (1999). On the varieties of national attachment: blind versus constructive patriotism. *Political Psychology*, 20, 151-174.
- Sitembölükbaşı, Ş. (1997). Siyasal kültür’ün kavramlaştırılmasında karşılaşılan bazı güçlükler, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2), 249-266.
- Şahin, K. (2014). Türkiye'deki hükümet sistemi tartışmalarına siyasi kültür ve demokrasi eksenli bir yaklaşım. *Sakarya İktisat Dergisi*, 3(3), 29-71.
- Turan, İ. (1986). “Türkiye’de siyasal kültürün oluşumu”, *Türk Siyasal Hayatının Gelişimi*, (Ed: E. Kalaycıoğlu ve A. Y. Sarıbay), Beta Basım Yayım Dağıtım, Bursa.
- Türk, A., Ervüz, C. & Ervüz, F. Ö. (2024). Suriyelilere yönelik tehdit algısının yabancı düşmanlığına (zenofobi) etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34(1), 167-176.
- Ünger, R. K. (2006). “Threat, ideology and political behavior”. *Collateral Damage: The Psychological Consequences of America’s War On Terrorism*, (Ed: P. R. Kimmel & C. E. Stout), Praeger Publishers.
- Valenzuela, A. (2004). Latin American Presidencies Interrupted. *Journal of Democracy*, 15(4), 5-19.
- Ward, Robert E. (1963). Political modernization and political culture in Japan. *World Politics*, 15(4), 569-596.
- Yazıcı, S. & Yazıcı, F. (2010). Yurtseverlik eğitim: tarih ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin algı, tutum ve eğitimsel uygulamalarına yönelik bir araştırma. *Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(10), 649-660.